

SIKET JUDIT

MARTONYI JÁNOS

(1910–1981)

I. Életrajz¹

Martonyi János Győrben született 1910. március 5-én. Egyetemi tanulmányait a Budapesti Tudományegyetem Jog és Államtudományi Karán folytatta 1927–31 között, 1932-ben államtudományi, 1933-ban *sub auspiciis* jogtudományi doktorrá avatták. Ösztöndíjasként közigazgatási jogot tanult a Sorbonne Egyetemen 1932/33-ban, kutatási eredményeit a francia jog hazai jogágakra gyakorolt hatását illetően is publikálta.² Hazatérése után a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban helyezkedett el.

Tudományos pályafutása a Budapesti Tudományegyetem Közigazgatástudományi Intézetében kezdődött, a „Magyary-iskola” tagjaként.³ Martonyi János magántanári habilitációs eljárásában 1940. március 31-én *Magyary Zoltán* tett előterjesztést addigi tudományos munkásságának méltatásával. Előterjesztésében részletesen elemezte Martonyi János megjelent műveit, kiemelte gyakorlati tapasztalatát, azt, hogy „[...] a közigazgatást az élet dinamikájában is ismeri nem pedig csak az elvont spekulációk távlatából.”⁴ A Kolozsvári Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karán kapott ezt követően 1940-ben nyilvános rendkívüli tanári kinevezést, a Kar Közigazgatási és Pénzügyi Jogi Tanszékére, egyben annak vezetője is lett.

Egyetemi tanárként vezette 35 éven át, 1945–1980 között a Szegedi Tudományegyetem (1962–1999 József Attila Tudományegyetem) Állam- és Jogtudományi Kara Államigazgatási és Pénzügyi Jogi Tanszékét. A Kar dékáni tisztségét két alkalommal, 1947/48-ban és 1958–1960-ban töltötte be, 1952–1955 között az egyetem rektorhelyettese volt. Az 1960-as évektől több francia egyetem is vendégelőadóként fogadta, 1964-től tagja volt a Nemzetközi Közigazgatástudományi Intézet (*Institut International des Sciences Administratives*) Végrehajtó Bizottságának.

¹ SZÜCS 1981, 706–707. p. VERES 1980, 5–6. pp. SZENTPÉTERI 1980, 353. p. BERÉNYI 1981, 821–822. pp. *Magyar Életrajzi Lexikon*.

² I. MARTONYI 1933.

³ *Magyary Zoltán szerepéről a közigazgatás racionalizálásában* I. CSIZMADIA 1976, 409–418. pp. A Magyary-iskola közigazgatástudomány történetében betöltött jelentőségéről I. LŐRINCZ 2010, 39–45. pp. MÁTHÉ 2013, PÁLNÉ 2011, 173–179. pp. VEREBÉLYI 1995, 245–248. pp.

⁴ *Magyary előterjesztése Martonyi magántanári habilitációjához*.

Tudományos munkásságának fő irányaként (1) az államigazgatás törvényességének egyes kérdései, (2) a közigazgatási bíráskodás, valamint (3) az államigazgatási eljárási jog elméletének vizsgálata hazai és nemzetközi összehasonlításban határozható meg. Nagy figyelmet szentelt egyes szakigazgatási ágazatok tanulmányozásának, így – többek között – az oktatásügyi igazgatással is foglalkozott. Egyetemi tankönyvek és jegyzetek sokasága gazdagította tudományos munkásságát és jellemezte oktatói elhivatottságát.

Egyetemi oktatói működésének 40. évfordulóján és születésének 70. évfordulóján, 1980 őszén egyetemi munkatársai, tanítványai, a társkarok államigazgatási jogász professzorai nagyrabecsülésüket és tiszteletüket emlékkönyvben fejezték ki.⁵

Szegeden, 1981. május 10-én hunyt el.

1. A közigazgatás-tudomány fejlődése és a Martonyi életmű

Martonyi János tudományos munkássága – a közigazgatás-tudomány történeti korszakhatáira alapozva – két szakaszra osztható, az 1945 előtti, illetőleg az az utáni időszakra. Munkásságának középpontjában a közigazgatás törvényességének kérdései, a közigazgatási bíráskodás intézménye állt, ennél fogva az 1949-es év fordulópontot jelentett, tekintettel azokra a változásokra, amelyek ebben az évben a közigazgatási bíróságok megszüntetéséhez vezettek.

Mindenekelőtt érdemes figyelmet fordítani a közigazgatás-tudomány, közigazgatási jogtudomány azon meghatározó sajátosságaira, amelyek hatása *Martonyi* János műveiben is nyomon követhetők. A közigazgatás-tudomány jellemző vonásainak bemutatásakor a második világháború vége tekinthető egyfajta korszakhatárnak.

1. 1. A közigazgatás-tudomány fejlődésének sajátos vonásai 1945-ig

Az 1945 előtt fejlődési periódust illetően hangsúlyozandó, hogy a 19–20. század fordulóján a közigazgatási jogi dogmatikai kérdések kidolgozása állt a kutatások homlokterében. Tudományos értékű művek alkotóiként tartja számon a közigazgatási jogtudomány – a teljesség igénye nélkül – *Tomcsányi* Móricot, *Ereky* Istvánt, *Szontagh* Vilmost, *Boér* Eleket. A közigazgatási jogi dogmatikai irányzat sikere annak köszönhető, hogy ezáltal nyert elismerést a közigazgatási jog művelésének a tudomány rangjára emelése.⁶ A közigazgatási jog fogalomrendszere alapjainak lerakása ugyanakkor szoros összefüggést mutatott a közigazgatási bíráskodás intézményének megteremtésével.⁷

A közigazgatástani és a közigazgatási jogtudományi irányzat elkülönítése a tudományfejlődés meghatározó mozzanata, ezzel a tendenciával párhuzamosan alakult ki a *Magyary* Zoltán nevével fémjelzett igazgatástudományi megközelítés. A *scientific management* elvi alapjait magáénak valló és a közigazgatás gyakorlatában megvalósítani kívánó, a közigazgatás jogi típusú megközelítését egyoldalúnak tartó *Magyary* a közigazgatás kutatásának és tudományos megalapozásának komplex megközelítését vallotta. A jogtudományi vizsgálatokat önmagukban nem tartotta elegendőnek, a

⁵ ANTALFFY 1980. az emlékkönyvről ÁDÁM 1981.

⁶ SZAMEL 1975, 148. p.

⁷ JAKAB 2015, 197. p.

közigazgatástani kutatásokat elengedhetetlennek tartotta a közigazgatás eredményességének és gazdaságosságának meghatározásához.⁸ A Magyary-iskola legfontosabb jellemzői – Szamel Lajos nyomán – a következők ismérvek szerint összegezhetők: (1) tematikai gazdagság, amely a szinte kizárólag közigazgatási jogtudományi szemléletű munkák után szembetűnő, (2) a közigazgatás racionalizálása jegyében törekvés az elmélet és a gyakorlat összhangjának megteremtésére, (3) az empirikus módszer beiktatása a közigazgatástudományi kutatási módszerek közé, (4) széleskörű nemzetközi kitekintés.⁹

Martonyi János tudományos munkásságának kezdetei a Magyar Közigazgatástudományi Intézethez, a Magyary-iskolához kötődtek. A 20. század első felében a magyar közigazgatás reformjára irányuló törekvéseket egy 1942-ben megjelent tanulmányában elemezte,¹⁰ a fő hangsúlyt ebben a művében a közigazgatás személyi állományára helyezte, kiemelte azokat a legfontosabb tulajdonságokat, amelyek követelménnyé váltak a nemzeti-népi és szociális gondolat térhódításával a tisztviselői apparátussal szemben. A reformfolyamatban 1943-ban publikált írásában a 20. század újítási kísérleteivel foglalkozott.¹¹ Jelentős reformkísérletként azonosította az első világháborút követő, a megváltozott körülményekhez igazodó, az állam igazgatási költségeinek csökkentésére irányuló intézkedéseket, amelyek azonban álláspontja szerint nélkülözték az átgondoltságot és a rendszerbe foglalást. A második nagy racionalizálási terv Magyary Zoltán nevéhez fűződött, amely meghatározó befolyást gyakorolt mind elméleti mind pedig gyakorlati szempontból a közigazgatás innovációjára. Martonyi Jánosnak ebben a korszakban született művei a közigazgatási jogtudomány fejlesztésének körébe tartoztak, amint azt tükrözi – többek között – a 3.1. pontban részletesen ismertetett, a közigazgatási bíráskodás fejlesztésére irányuló munkája. Szamel Lajos álláspontja szerint a Magyary-iskola a közigazgatási jogi pozitívizmust egyértelműen elvetette,¹² ez az álláspont azonban kevésbé állapítható meg Martonyi hivatkozott munkája esetében.

1.2. A közigazgatás-tudomány fejlődésének sajátos vonásai 1945 után

A szocialista közigazgatástudomány a Magyary-iskola hagyományait követte, különös jelentőséget tulajdonított a hatékony közigazgatási működés fontosságának, az egységes államhatalom központi intézkedései végrehajtásának. A közigazgatási jogi dogmatika fejlődése megtört,¹³ a jogi dogmatikai szemléletet a tematikai gazdagság és a módszertani sokszínűség váltotta fel, Szamel fentebb ismertetett értékelése szerint.

A második világháborút követő korszaknak a világnézeti, politikai meghatározottsága hosszabb időre kizárta azt, hogy a közigazgatás-tudomány, a közigazgatási jogtudomány újabb irányzatainak fejlődése meginduljon. A fordulat évét követően egészen 1956-ig közigazgatástudományi monográfia nem jelent meg, az egyetemi oktatás céljára születtek „eklektikusnak” tekinthető jegyzetek.¹⁴ Az államigazgatási jogtudomány mű-

⁸ SZAMEL 1977, 190. p.

⁹ SZAMEL 1976, 411–413. pp. SZAMEL 1977, 193–195. p.

¹⁰ MARTONYI 1942.

¹¹ MAGYARY 1943.

¹² SZAMEL 1975, 149. p.

¹³ JAKAB 2015, 202. p.

¹⁴ JAKAB 2015, 203. p. SZAMEL 1975, 150. p.

velésének feltételei 1957-től teremtődtek meg, amely a hatósági eljárási kódex elfogadásával volt összefüggésben. A politikai-jogpolitikai-ideológiai determináció erőteljesen érvényesült a korszak közigazgatási (az akkor terminológiának megfelelően államigazgatási) jogtudománya képviselőinek munkáiban. Az igazgatástudomány jelentősége növekedett meg,¹⁵ amely a közvetlen politikai hatások alól mentesnek bizonyult.

II. Tudományos munkásság

A tudományos munkásság bemutatása során a tanulmány *Martonyi János* három – a közigazgatás jogszerűségével, a közigazgatási bíraskodással összefüggő – monográfiájába nyújt részletesebb betekintést, amelyek jelentősége a közigazgatási jog dogmatikai alapjainak kidolgozásában mutatható ki, egyes tanulmányainak, tankönyveinek ismertetése messze meghaladná jelen írás terjedelmi korlátait.

1. A közigazgatási bíraskodás az 1930-as évek közigazgatási reformjában

A magyar közigazgatás reformjára irányuló törekvések az 1930-as években¹⁶ magukban foglalták a közigazgatási bíraskodás fejlesztését is. A közigazgatás „újjászervezésének” jegyében megszületett művek sorában kimagasló fontossággal bírt az 1932-ben megjelent, *A közigazgatási bíraskodás és legújabbkori fejlődése* című tanulmánya,¹⁷ melyben állást foglalt az alkotmányos állam kiemelkedő jelentőségű jogintézménye, a közigazgatási bíraskodás fejlesztése mellett. A bírói jogvédelem a jogállamiság egyik lényegi elemeként jelent meg ebben a művében, a liberális jogállam eszményét szem előtt tartva.¹⁸ A közigazgatási bíraskodást és az újabban kialakuló alkotmányjogi bíraskodást összefoglaló elnevezéssel közjogi bíraskodásként klasszifikálta, amelynek alapvető tárgyköreit a következő keretek között tárgyalta: (1) szervezeti, (2) hatásköri és (3) eljárási kérdések.¹⁹ A további monografikus igényű művei esetében is ezt a rendszerezést alkalmazta, ezáltal nyomon követhető a későbbi korszakok eszmei-tartalmi változása.

(1) A közigazgatási bíraskodás szervezeti kereteit illetően vizsgálta azon szervek körét, amelyek közigazgatási bíraskodást végezhetnek. Elemzésének eredményeként háromféle modellt állított fel, (a) az egységes bírói hatalom gyakorlása, (b) a közigazgatási szervek felruházása a közigazgatási „kontenciózus” ügyekben, valamint (c) a külön közigazgatási bíróságok felállítása.²⁰ A modellek kimunkálásával összefüggésben utalt azokra a vitákra is, amelyek hazánkban a közigazgatási bíróság felállítását megelőzték, illetve azt követően alakultak ki. *Martonyi* a három rendszer elemzéséből és a viták tanulságaként az önálló közigazgatási bíróságok felállítását tartotta követendő mintának.²¹ A bírósági fórumrendszert illetően nemzetközi példák²² ismertetésének eredmé-

¹⁵ I. SZENTPÉTERI 1974.

¹⁶ I. MAGYARY 1930, 150–162. pp. CSIZMADIA 1976, 403–423 pp.

¹⁷ MARTONYI 1932.

¹⁸ SZAMEL 1974, 308. p.

¹⁹ MARTONYI 1932, 10. p.

²⁰ Uo. 14. p.

²¹ Uo. 16–20. pp.

nyeként arra a következtetésre jutott, hogy elengedhetetlen az önálló közigazgatási alsóbíróóságok felállítása, az ítélőtáblák helyszínein.²³ A bírák jogállását illetően szintén nemzetközi kontextusba helyezte a hazai jogállási sajátosságokat, miszerint a közigazgatási bírói tiszt betöltéséről a minisztérium javaslata alapján az államfő döntött. A közigazgatási bíróság felerészben hivatásos bírókból, másik fele részben pedig közigazgatási tisztviselőkből állt.²⁴

(2) A közigazgatási bíróságok hatáskörének vizsgálata kapcsán külföldi példák bemutatásával taglalta a végrehajtó hatalom felülvizsgálat tárgyát képező aktusait, a hatáskör megállapításának módját (taxáció, általános elvi definíció, ez utóbbihoz kapcsolódó negatív taxáció), a bírósági felülvizsgálat jogcímét (jog- illetve érdeksérelem), diszkrecionális aktusok felülvizsgálatának lehetőségét, valamint a bíróság kasszatórius illetve reformatórius jogkörét.²⁵ A hazai szabályozással összefüggésben kitért az 1896: XXVI. tc. hatásköri rendezésére, amely „*meglehetősen hosszás, kimerítő felsorolással*” állapította meg a közigazgatási bíróság hatáskörét. A hatáskört szabályozó pozitív taxációt a törvény elfogadását megelőzően, majd azt követően is viták övezték. Utalt *Magyary Zoltán* álláspontjára is, amely szerint „[...]a közigazgatási bíróságoknak is rendes bíróságokká kell fejlődniök, amelyek elé minden közigazgatási jogvita tartozzék, [...] ez a fejlődés [...] a közigazgatási bíróság hatáskörének fokozatos kiterjesztésével történjék.”²⁶ *Martonyi* álláspontja ebben a vitában az általános elvi hatásköri meghatározás felé mutatott. A közigazgatási bíróságok által nyújtott jogvédelem tárgykörében a jogsérelem, illetve az érdeksérelem miatti eljárás lehetőségeit vázolta fel, amelynek kapcsán megállapította, hogy az érdeksérelem általában önmagában nem alapozta meg a bíróság előtti jogorvoslatot, csak abban az esetben, ha az érdeksérelemhez a mérlegelés körében elkövetett eljárásjogi szabálysértés társult.²⁷ A kasszatórius és a reformatórius jogkör megállapításával összefüggésben *Martonyi* azt vallotta, hogy a „[...] közigazgatás által hozott generális rendelkezésekkel szemben a megsemmisítés, az egyes fogantató aktusokkal szemben viszont inkább a megreformálás hatalmát kell a bíróság kezébe adni,”²⁸ amint azt külföldi példákkal is alátámasztotta.²⁹

(3) A közigazgatási bíróságok előtti eljárások sajátos vonásai kapcsán kiemelte, hogy a közigazgatási és a polgári peres bírósági eljárások hasonlóak, számos vonatkozásban azonosnak bizonyultak, amelyet nem tartott kielégítőnek és javaslatot fogalmazott meg arra nézve, hogy a reformfolyamatban a közigazgatási peres ügyekre vonatkozóan sajátos, az ügyek természetéhez igazodó szabályrendszer kerüljön kialakításra.³⁰ A panasz (kereset) benyújtásával kapcsolatban kitért arra, hogy ez a jog mindazokat meg kell, hogy illesse, akiknek a hatóság intézkedése sérelmet okozott. A hatósági panaszt

²² Önálló tanulmányban tárgyalta a későbbiekben pl. a közigazgatási bíráskodás rendszerét Franciaországban, MARTONYI 1934. a csehszlovák közigazgatási bíróság helyzetét, MARTONYI 1938. a német birodalmi rendszert MARTONYI 1941.

²³ MARTONYI 1932, 25. p.

²⁴ Uo. 28. p.

²⁵ Uo. 31–50. pp.

²⁶ Uo. 33. p.

²⁷ Uo. 42–43. pp.

²⁸ Uo. 46. p.

²⁹ Uo. 46–50. pp.

³⁰ Uo. 51. p.

sui generis intézményként tárgyalta, amely legfőképpen az önkormányzati szervek vonatkozásában értelmezhető.³¹ A közigazgatási pert megelőző eljárással kapcsolatban kiemelkedő jelentőségű kérdésként kezelte azt, hogy mennyiben szükséges kimeríteni a közigazgatási hatósági fórumrendszer által nyújtható jogorvoslati lehetőségeket. Álláspontja szerint szükséges, hogy „[...] már az alsóbb fokú közigazgatási orgánumok határozatait is mindjárt közigazgatási bírói döntés alá lehessen bocsátani.”³² Magával a peres eljárással kapcsolatban a francia prefektúrai tanácsok és az Államtanács eljárását mutatta be, majd a német államok közigazgatási bírósági perrendtartásának és az osztrák bírósági eljárásnak a sajátos vonásaira utalt. A hazai eljárási szabályozással összefüggésben kiemelte a védirat benyújtásának lehetőségét, az írásbeliséget mint elsődleges eljárási formát és a hivatalbóli bizonyítás jelentőségét, utalt arra, hogy a közigazgatási pert a polgári peres eljárással szemben nagyobb kötöttség jellemezte.³³ Az eljárás sajátosságait illetően végül az ítéletnek a közigazgatási hatóságokkal szemben kifejtett hatásait fejtegette. Utalt arra, hogy a közigazgatási bíróságok ítéletei általában a felek között (*inter partes*) fejtenek ki jogi hatást, azonban – álláspontja szerint – egyre inkább tapasztalható volt, hogy a közigazgatási bíróságok ítéleteit a később előforduló esetekben is (egyfajta *precedens*ként) irányadónak tekintsék a közigazgatási hatóságok. A közigazgatási bírósági döntésekkel szembeni jogorvoslatokkal kapcsolatban kívánatosnak tartotta, hogy a bíróság az ügyekben véglegesen dönthessen, kizárva ezzel a bírósági fellebbezést, a bíróságok közötti hatásköri megosztást. A közigazgatási bíróságok ítéletének jogereje tárgy körében az alaki és az anyagi jogerő összefüggéseit elemezte. Külön kitért a diszkrecionális jogkör gyakorlására, hiszen ismételt előterjesztés esetében a *ne bis idem* elve nem sérülhet, így azt a következtetést vonta le, hogy az ilyen esetekben nem is lehet szó „igazi jogerőről.” A közérdek érvényesülésének követelményét kiemelve utalt arra is, hogy az bármikor változhat, így egyfajta „*csendes clausula rebus sic stantibus*” húzódik meg az esetek mögött. A *reformatio in peius* elvének érvényesülésével kapcsolatban megjegyezte, hogy a közigazgatási bírósági eljárásban kizárt, illetőleg rendkívül ritka.³⁴

Végezetül egy rövid összefoglalásban foglalkozott az alkotmányjogi bíráskodás intézményével, amely alatt három főbb „bíráskodási csoportot” értett, a választójogi bíráskodást, az alkotmányjogi felelősségre vonást, valamint a képviselői összeférhetlenséggel kapcsolatos bíráskodást.³⁵

2. A közigazgatás jogszerűségének elméleti problémái

Ennek a korszaknak egy újabb, jelentőségénél fogva részletesebben is bemutatásra kerülő műve *A közigazgatás jogszerűsége a mai államban* címet viseli, amely 1939-ben látott napvilágot és tudományterületi besorolása szerint az alkotmányjog és a közigazgatási jog határterületéhez tartozik.³⁶ Martonyi János művének középpontjába azokat a

³¹ Uo. 52–53. pp.

³² Uo. 55. p.

³³ Uo. 57–60. pp.

³⁴ Uo. 60–64. pp.

³⁵ Uo. 65–68. pp.

³⁶ MARTONYI 1939.

kormányzati rendszerben bekövetkezett változásokat állította, amelyek jogtudományi, közjogi téren mutatkoztak a kollektív, szociális gondolat térnyerésének eredményeként, akár a „nemzeti vagy faji szolidaritást hangsúlyozó”, akár „osztályharcos”, „osztályuralmi” formában. Az új irányzatokkal kapcsolatban leszögezte, hogy ezek a liberális jogállam alapértékeinek, az államhatalmi ágak szétválasztásának, az egyéni szabadságjogok elismerésének sérelméhez vezettek. Az állami főhatalom, a szuverén egységből indult ki, történeti szempontból elemezte az államhatalom szétválasztásának elvét Montesquieu tanait alapul véve és bemutatta a tekintélyuralmi államokban tapasztalható gyakorlati eltéréseket. A hazai viszonyokkal összefüggésben mind a törvényhozás, mind a közigazgatás, mind pedig az igazságszolgáltatás szemszögéből vizsgálta az 1930-as évek végén bekövetkezett változásokat.³⁷ Utalt a közigazgatási szervek jogalkotói tevékenységének kiszélesedésére, amely derogációs hatással járt a törvényi szintű szabályozásra, a rendeleti kormányzás megerősödésére, amely „[...] a gazdasági krízis elleni küzdelem céljából a legszabadelvűbb államokban is elharapódzott.”³⁸ A 20. századi „forradalmi jellegű mozgalmakat” illetően azt az álláspontot vallotta, hogy azok jogelméleti szempontból kevésbé voltak megalapozottak, mint a felvilágosodással és a francia forradalommal bevezetett változások.³⁹ Az állami főhatalommal kapcsolatban uralkodó akkori német felfogást az jellemezte, hogy a klasszikus hatalmi ágak megosztását nem tekintették megváltoztathatatlannak. Martonyi utalt Otto Koellreutter „fontolva haladó” azon álláspontjára, miszerint egy külön hatalmi ágként alakult ki a kormányzást, a politikai nevelést és a véderőt magában foglaló funkció, továbbá azt, hogy „[...] a közigazgatásnak támogatnia kell a pártszervezetek [...] munkáját, viszont a párt nem akadályozhatja a közigazgatási hatóságok tevékenységét.” A bírói funkcióval összefüggésben pedig a jogszabályokhoz, azoknak a nemzetiszocialista szellemhez való kötöttségét hangsúlyozta. Ezt az elméletet Martonyi akként mutatta be, miszerint ez lényegében „az államhatalmak klasszikus elméletének korszerű átfogalmazására törekvés.”⁴⁰ Sajnálatos, hogy ezen a ponton sem fogalmazott meg kritikát az „újító” álláspontokkal szemben. A német birodalmi állásponton túl több más „autoratív alapon kormányzott állam” helyzetét is vizsgálta, így az Olaszországban, Oroszországban, a Kemal Atatürk által teremtett modern török államban, Lengyelországban bekövetkezett alkotmányjogi változások sem kerültek el a figyelmét.⁴¹

Külön fejezetet szentelt az egyéni szabadságjogok problémájának. Az uralkodó felfogás alátámasztására Martonyi Tomcsányi Móric rendszerező munkáiból merített. Az egyéni szabadságjogok – Tomcsányi nézetrendszerében – nem az ember veleszületett jogaiként érvényesülhettek, hanem kizárólag abban a körben, amelyet az állam egyfajta önkorlátozásként elismert, a szabadságjogokat valódi alanyi jogosítványokként értelmezte. Megkülönböztette a tiszta közjogi alanyi jogokat, ezeken belül alakult ki a „jól megszerzett jogok” kategóriája. Különbséget tett az ún. „reflexjogok” – amelyek nincsenek egyediesítve, de a közigazgatás cselekvéseiből eredő jogállami visszahatásként értelmezhetők (pl. a diszkrecionális döntések) – és az ún. „puszta reflexhatások” között

³⁷ Uo. 10–20. pp.

³⁸ Uo. 17. p.

³⁹ Uo. 22. p.

⁴⁰ Uo. 23–24. pp.

⁴¹ Uo. 27–39. pp.

– amikor a közigazgatás intézkedése tényleges előnyt biztosít az egyénnek, de erre irányuló jogi igénye nem lehetséges.⁴² A német nemzetiszocialista irodalom a közjogi alanyi jogoknak a 19. században kialakult felfogását helytelenítette, a szabadságjogok nem biztosíthatóak ugyanis az egyén függetlenítését és követelésre való feljogosítását az állammal szemben.⁴³ A hitleri állam egyik jellegzetességeként azonosította *Martonyi*, hogy a személyiségi jogok helyett a „*polgári kötelezettségeket*” hangsúlyozták.⁴⁴

A jogállamiság 19. századi értelmezéséből kiindulva a nemzetiszocialista felfogásnak a jogállamiság elvetésére vonatkozó szintézisét próbálta összefoglalni. Günther *Krauss* szerint azt, hogy „[...] a jog betartása, illetve megvalósítása tekintessék az állam legfőbb céljának, merőben negatív elvnek tartja; az ezt a principiumot valló jogállam szerinte a „*politikai ájułtság állama*.”⁴⁵ A jogállam fogalmát megtartani kívánók azonban többségben voltak, *Martonyi* szerint elvégezték a jogállam „*tartalmi megújítását*”. Ezzel összefüggésben – a Harmadik Birodalom tudósainak álláspontjait elemezve – összevetette a liberális és a nemzetiszocialista jogállam sajátosságait. Saját álláspontját összegezve megállapította, egyrészt, hogy „[...] a jogi szempontok elvesztették az állami cselekvés megítélése szempontjából élvezett kizárólagosságukat, sőt túlsúlyukat is”, másrészt pedig, hogy „[...] napjaink állama nem kizárólag jogállam, hanem e mellett cselekvő állam is.”⁴⁶ Ehelyütt szükséges utalni arra, hogy a korszak államainak jellemzésekor a jogállamiság alapvető kritériumait félretéve vetette össze a korszak „jogállamát” a cselekvő állammal.

A közigazgatási bíraskodást illetően *Martonyi* ebben a művében a jogelméleti alapokra és a politikai összefüggésekre mutatott rá. Vázolta a francia közigazgatási bíraskodás sajátos szervezeti rendszerét a hatalmi ágak megosztásának kontextusában, a *service public* eszméjének való alárendeltségét, a processzuális szabályok sajátosságait, az objektív jogrend elsődleges védelmét,⁴⁷ azonban a részletes kifejtést itt mellőzte, utalva korábban a tárgykört érintően megjelent műveire.⁴⁸ A közigazgatási bíraskodás rendes bíróságok körébe utalt rendszerét illetően a francia közigazgatási bíraskodás kritikájának talajáról kiindulva fogalmazta meg nézeteit, az angolszász országok polgári bíróságainak ítélkezési tevékenységét állította a középpontba vizsgálódásainál. Az angolszász rendes bírósági modell érvényesülését, a francia államtanácsai modell eltörlését illetően utalt többek között a belga, a német, az olasz, a görög, a spanyol, a lengyel, a román és a török közigazgatási bírósági rendszert illető változásokra is.⁴⁹ A *Martonyi* által tanulmányozott harmadik modell, a közigazgatási szakbíróságok modellje, amely a 19. század 70-es éveiben nyertek teret és a német birodalom tagállamaiban kerültek felállításra, függetlenül a közigazgatás szervezetrendszerétől és a polgári bíróságoktól. A szakbíróságok jogdogmatikai megalapozását Poroszországban találta leginkább megalapozottnak, Rudolf *Gneist* munkássága alapján. *Gneist* a legjobb szervezeti megoldás-

⁴² Uo. 41–47. pp.

⁴³ Uo. 51. p.

⁴⁴ Uo. 52. p.

⁴⁵ Uo. 59. p.

⁴⁶ Uo. 67. p.

⁴⁷ Uo. MARTONYI 1939, 69–79. pp.

⁴⁸ MARTONYI 1932, MARTONYI 1934.

⁴⁹ MARTONYI 1939, 79–84. pp.

nak a közigazgatási jogvitás ügyek eldöntésére a felsőfokon önálló, jogi és gyakorlati közigazgatási szakértelemmel rendelkező személyek által alkotott bíróságot tartotta. Alsóbb fokon viszont a „*cselekvő közigazgatás egyes kollegiális szerveire*” bízta volna az ítélezést, amely testületeket „*laikus tagokkal*” is ki kell egészíteni. Meglátása szerint a szakbíróságok felállításának jogdogmatikai alapja egyrészt az, hogy a közigazgatási bíróságok tevékenysége egyértelműen ítélezés, azonban a közhatalom működéséből eredő „*kontenciózus ügyek*” eldöntése speciális szakértelmet igényel, így figyelemmel kell lenni arra is, hogy ezekben az ügyekben a közérdek a domináns.⁵⁰ Martonyi ugyan utalt a hazai szerzők közül Concha Győző és Wlassics Gyula nézőpontjára, a Gneist-féle álláspont részleges elfogadására, azonban azt is hangsúlyozta, hogy mindkét szerző szerint a közigazgatási bíraskodásnak elsődlegesen a szubjektív jogok védelmét kell szolgálnia, a tárgyi jog védelme mellett, amely nézet – álláspontja szerint – meghaladottá vált.⁵¹

Külön részt szentelt a tekintélyuralmi államok közigazgatási bíraskodással kapcsolatos felfogásai ismertetésének. A német nemzetiszocialista irodalom két irányvonalát tárgyalta: az egyik irányzat⁵² szerint a közigazgatási bíraskodás alapját veszítette, tekintettel arra, hogy a közigazgatási bíróság ítélezése ellentétben áll a vezérelvvel (*Führerprinzip*),⁵³ a másik irányzat⁵⁴ a közigazgatási bíraskodást a *Führerstaat*-ban is fenntartandónak ítélte meg. Ez utóbbi irányzat a közigazgatási bíraskodás létét a következő érvekkel alapozta meg: (1) az ítélezés a közigazgatási cselekmény jogszerűségét volt hivatott megállapítani, (2) a Führernek és a hatóságoknak a tehermentesítése is biztosítható volt a közigazgatási bíraskodás fenntartásával, (3) a közigazgatási bíraskodás hozzájárult a közigazgatási jog elmélyítéséhez, továbbá (4) a német nép bizalommal viseltetett a bíróságok iránt. A közigazgatási bíraskodás fenntartása mellett állást foglalók továbbra is szükségesnek tartották a hatóságoktól szervezetileg elkülönült önálló bírósági szervezetet, valamint a függetlenség és a pártatlanság érvényesülését a bírói testületekben.⁵⁵ A tekintélyuralmi államokban a közigazgatási bíraskodást érintő változtatások összefoglalásaként Martonyi álláspontját a következők szerint összegezte: az intézmény jelentőségét valamennyi autoriter alapon szervezett állam felismerte, mindössze kisebb korlátozásokat léptettek érvénybe. A szubjektív jogvédelem helyett a hangsúly az objektív, tárgyi jog védelmére helyeződött át, ezen „*objektivistá nézettel messzemenően rokonszenvezett*”, a cselekvő állam lényegével összefüggésben, amely a Magyariskola tanai között központi helyet foglalt el.⁵⁶ A tekintélyuralmi államok közigazgatási cselekvéseivel, az egyéni jogvédelem szintjének csökkenésével kapcsolatban nem fogalmazott meg ezen a ponton sem kritikát, megjegyzendő, hogy szimpátiáját fejezte ki mind a cselekvő, autoriter jellegű állami berendezkedés, mind pedig a szubjektív jogvédelem elhalványulásával összefüggésben.

A védendő alanyi jogok körének, a védelem szintjének, a közigazgatási bíraskodás érvényesülési körének meghatározásakor a közigazgatási szerv és az egyén között létre-

⁵⁰ Uo. 84–88. pp.

⁵¹ Uo. 91–92. pp.

⁵² Uo. 100. p.

⁵³ A *Führerprinzip* megjelenésére a magyar közigazgatásban l. CSIZMADIA 1976, 423–428. pp.

⁵⁴ MARTONYI 1939, 100–101. pp.

⁵⁵ Uo. 100–104. pp.

⁵⁶ Uo. 111–113. pp.

jövő közigazgatási jogviszony fogalmát tekintette dogmatikai kiindulópontnak. A közigazgatási bíraskodást végző szervek hatáskörét akként javasolta megállapítani, hogy abba a közigazgatási jogviszonyokból eredő perek kerüljenek, közigazgatási jogviszony pedig akkor jön létre, ha a közérdek megállapítható. Alláspontja szerint az, hogy mi minősül közérdeknek, ezáltal milyen közigazgatási jogviszonyokból eredő perek tartozhatnak a közigazgatási bíraskodást végző szervek hatáskörébe, „*világnézetileg erősen színezett, jogpolitikai szempontoktól függ.*”⁵⁷

Az egyes ügyek meghatározásakor vizsgálta a közigazgatási szervek között keletkező egyes jogvitás ügyeket, valamint az állam kártérítési kötelezettségét. A politikai alapjogok védelmével kapcsolatban (választójog, a hivatal viselésének joga) úgy foglalt állást, hogy ezeknek a közigazgatási bíróságok hatáskörébe kell tartozniuk.⁵⁸ A közigazgatási bíraskodás hatásköri problémáinak egyszerűsítését a közigazgatási aktus fogalmának a vizsgálódás körébe történő beemelésével és osztályozásával tartotta megoldhatónak.⁵⁹ Ezt követően vizsgálta a közigazgatási hatósági eljárás alapelveit, formáit, eszközeit annak érdekében, hogy a közigazgatási tények keletkezését megalapozza. Leszögezte azt is, hogy a közigazgatási bíróságok eljárásai ettől szükségképpen eltértek. A kormányzati tényekkel összefüggésben kifejtette, hogy azok közigazgatási bírósági kontroll alá nem vonhatók. Aggály nélkülinek tartotta ugyanakkor a diszkrécionális jogkör gyakorlásával összefüggő ügyek közigazgatási bírósági hatáskörbe vonását. A területi, illetőleg a testületi önkormányzatok aktusaival kapcsolatban egyértelműen úgy foglalt állást, hogy azok panasszal megtámadhatók a közigazgatási bíróságok előtt. Külön foglalkozott a hatóság hallgatásának kérdésével, az implicit határozattal kapcsolatban megállapította, hogy olyan közigazgatási ténynek minősülnek, amelyekkel szemben a közigazgatási bíróságnál panasz nyújtható be.⁶⁰

A bíróságok hatáskörének megállapítása körében felidézte a német nemzetiszocialista jogászok véleményét, amelyek során a kiinduló tétel az, hogy a bíróságok hatáskörének megalapozásakor „*a közjogi alanyi jogok fogalmára és rendszerére való alapozás*” nem lehetséges, kizárólag a közigazgatási aktus fogalmára alapozható. Alapelvnek tekintette, hogy a nemzetiszocialista államelmélet szerint az államnak az életviszonyok alakításába való beavatkozási joga korlátlan, a végrehajtó hatalom jelentősége megerősödött, sőt sokak a „*Vezér által megszemélyesített állami főhatalom*” egységét hirdették.⁶¹

Az európai országok tapasztalatainak összevetését követően konklúzióként megállapította egyrészt azt, hogy a közjog, a közigazgatási jog jelentősége megnövekedett a magánjog rovására, továbbá azon meggyőződésének is hangot adott, miszerint az állami cselekvés mennyiségi gyarapodása együtt kellett, hogy járjon annak minőségi javulásával is. „*Időtálló szintézisben*” tartotta szükségszerűnek ötvözni „*[...] az erős közhatalom, az emberi méltóság, az állami akarat érvényesülése és a szabad magántevékenység, a kollektivitás és az egyéni érdek, a hatósági tekintély és az alanyi jog, az eredményesség és a jogszerűség elemeit.*”⁶²

⁵⁷ Uo. 119. p.

⁵⁸ Uo. 123. p.

⁵⁹ Uo. 124–125. pp.

⁶⁰ Uo. 126–138. pp.

⁶¹ Uo. 138–139. pp.

⁶² Uo. 154. p.

3. Az államigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálata

Az 1949-es évet követően a közigazgatási bíráskodás kérdése az államigazgatási eljárás általános szabályait megállapító kódex⁶³ megalkotását követően kerülhetett ismét napirendre. Egy széleskörű nemzetközi összehasonlító kutatást követő kiemelkedő jelentőségű műveként jelent meg az *Államigazgatási határozatok bírói felülvizsgálata* 1960-ban.⁶⁴ Munkájának középpontjába az államigazgatás törvényesség kérdéseit állította. Az államigazgatási határozatokkal szemben igénybe vehető jogvédelmi eszközök általános áttekintését végezte el, a rendszeres eszközökön túlmenően részletesen kitért azokra az ún. egyéb eszközökre is, amelyek az államigazgatási határozatok törvényességének biztosítására hivatottak voltak. Bőségesen tárgyalta az ügyési szervezetrendszernek a szerepét a törvényesség garanciái között. Különösen széles nemzetközi kitekintést alkalmazott a jogvédelmi eszközök rendszerezésekor, így vizsgálta az észak-európai országok gyakorlatát, a Nyugat-Németországban érvényesítésre kerülő eszközöket, az ún. szocialista államok (az akkori Szovjetunió, Lengyelország, Csehszlovákia, Románia, Bulgária, Német Demokratikus Köztársaság) jogvédelmi rendszereit, de kitért a Kínai Népköztársaság, az Albán Népköztársaság, a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság, a Mongol Népköztársaság és a Vietnami Demokratikus Köztársaság szabályozási rendszereinek lényegre törő ismertetésére is.⁶⁵

Az államigazgatási határozatok bírói felülvizsgálatának elemzése során jogi–normatív elemzési módszert alkalmazott, komparatív metódus alkalmazásával áttekintette a vizsgálat körébe vont államok jogi normáit, amelyek az államigazgatási szervek aktusainak bíróságok előtti felülvizsgálatát és az ezzel kapcsolatos szervezeti, eljárási, hatásköri kérdéseket rendezték. Meglátása szerint azért is indokolt volt az egyes nyugat- és dél-európai államok (Franciaország, a francia mintára szervezett török és görög államtanács, a svéd közigazgatási bíróság, a Német Szövetségi Köztársaság) rendszerét érintő norma-elemzés, mivel a második világháború befejezése óta a hazai irodalom adós maradt ennek feldolgozásával. A normatív szempontú leírás mellett azonban annak megállapítására is törekedett, hogy az államigazgatási határozatok bírói felülvizsgálatának gyakorlati jelentőségét – elsődlegesen bírósági statisztikai adatok és megjelent tanulmányok alapján – feltárja, következőképpen, arra a kérdésre kereste a választ, hogy ez a jogintézmény kik számára nyújt jogi védelmet és biztosít előnyöket.⁶⁶ A felsorolt államok statisztikáit, valamint a hazai 1941-es és az 1947–48 I. negyedévi statisztikai adatokat is értékelve megállapította, hogy a közigazgatási határozatok bírói felülvizsgálata az ún. burzsoá viszonyok között a „[...] *legszélesebb dolgozó tömegeknek gyakorlatilag nem jelent védelmet; előnyeit szinte kizárólag a közhivatalok alkalmazottai, valamint a módos polgári rétegekhez tartozó adózók (háztulajdonosok, iparosok, kereskedők, szellemi szabadfoglalkozásúak) látják.*”⁶⁷ Utalt a Szovjetunióban megnyilvánult erős érdeklődésre a bírósági felülvizsgálatot illetően, valamint a lengyel iroda-

⁶³ 1957. évi IV. törvény az államigazgatási eljárás általános szabályairól (Et.)

⁶⁴ MARTONYI 1960.

⁶⁵ Uo. 7–38. pp.

⁶⁶ Uo. 41. p.

⁶⁷ Uo. 41–49. pp.

lomra is. A hazai Et-vel összefüggésben olyan megállapítást tett, miszerint az általa kialakított rendszer [1. rendes jogorvoslat (fellebbezés), 2. panasz, közérdekű bejelentés, javaslat, 3. a felettes államigazgatási szerv hivatalból való intézkedése, 4. ügyészi szervek által benyújtott óvás, 5. államigazgatási határozatok bírósági előtti megtámadása] megfelelőképpen képes az okozott sérelmeket orvosolni.⁶⁸

Részletes – történeti szempontból is értékes – elemzés körébe vonta azokat a szervezeti megoldásokat, amelyek a közigazgatási aktusok bírósági felülvizsgálatára hivatottak voltak. A szervezeti modelleket illetően azt vizsgálta, hogy a két alaprendszer, a francia és az angolszász modellek mellett jelentkeztek-e újabb variációk. Megállapította, hogy „vegytisztá” formában ezek a rendszerek már nem érvényesülnek, a két szisztéma közötti kompromisszumok különböző változatai mutatkoztak meg. Ennélfogva, megkülönböztette (1) az angolszász államok rendszerét, (2) a francia rendszert, (3) a német-osztrák és (4) a vegyes rendszereket (pl. olasz, spanyol, svájci), majd részletesen kitért az egyes rendszerek legfőbb vonásainak ismertetésére.⁶⁹ Összefoglalóan azt állapította meg, hogy az ismertetett szervezeti megoldások „[...] roppant változatosak és annyira bonyolultak, hogy sokszor a lényegét, a jogvédelem biztosítását eltakarják az érdekeltek szeme elől [...]”, ezzel szemben „[s]okkal áttekinthetőbb és tisztább a helyzet a szocialista államokban”. Ez utóbbi államok „[...] tartózkodnak attól, hogy az államigazgatás bírói ellenőrzésének jelentőségét eltúlozzák, [...]”⁷⁰ Korábbi álláspontját felülvizsgálva nem tartotta indokolhatónak az önálló, a rendes bíróságoktól független bírósági szervezeti rendszer felállítását. „A szocialista állam funkciói helyes felfogásának [...] a valamennyi fokozaton egységes igazságszolgáltatási szervezet felel meg.”⁷¹ Részletes összefoglalást adott az egyes államokban eljáró bíróságokról, így a Szovjetunió, Lengyelország, Csehszlovákia bírósági szervezeteiről, majd áttekintést nyújtott a haza szervezeti megoldásokról.⁷²

A bíróságok hatáskörét illetően elsőként a hatáskör kifejezés többféle értelmezését, majd a közigazgatási aktusok fogalmi körét fejtette ki dogmatikai szempontokat alapul véve. A hatáskör terjedelmét és megállapításának módját illetően utalt arra, hogy a bíróságok hatásköre általános vagy speciális jellegű lehet, valamennyi államigazgatási ügyre, vagy ezek meghatározott csoportjaira terjedhet ki. Ebből a szempontból vizsgálta a korábban felállított négy modell (angolszász, francia, német-osztrák, vegyes) szabályozását.⁷³ Az ún. szocialista államok hatásköri szabályozásával kapcsolatban megjegyezte, hogy több, egymással párhuzamosan érvényesülő eszköz hivatott a törvényességet biztosítani, így „[...] helytelen az, ha bármelyiküknek kizárólagos jelentőséget tulajdonítunk; [...]” Azt is kifejtette továbbá, hogy az ügyek meghatározott csoportjában szükséges a bírósági felülvizsgálatot biztosítani, így – korábbi álláspontját felülvizsgálva – az általános hatásköri meghatározást elvetette.⁷⁴ Tételeken vizsgálta a Szovjetunió, Lengyelország, Csehszlovákia, Románia, Bulgária, a Német Demokratikus Köztársaság bírósági

⁶⁸ Uo. 52. p.

⁶⁹ Uo. 55–112. pp.

⁷⁰ Uo. 113. p.

⁷¹ Uo. 114. p.

⁷² Uo. 113–126. pp.

⁷³ Uo. 130–163. pp.

⁷⁴ Uo. 163–164. pp.

felülvizsgálatot lehetővé tevő szabályozásának normatív jellemzőit.⁷⁵ A hazai hatásköri szabályozást illetően helyeselte azt a megoldást, miszerint törvény, törvényerejű rendelet, továbbá minisztertanácsi rendelet is megállapíthatott olyan ügyköröket, amelyekben a bírósági felülvizsgálat lehetősége megnyílt. Az államigazgatási jogkörben okozott kárra is kitért, hangsúlyozva a megállapíthatóság korlátozott voltát. Az államhatalmi szervek aktusainak bírósági felülvizsgálata nem volt lehetséges, *Martonyi* álláspontja szerint a helyi államhatalmi szervek aktusaival szembeni bírói jogvédelem fogalmilag nem feltétlenül kizárt, de ez esetben elengedhetetlennek tartotta a pozitív jogszabályi taxációt. A felülvizsgálható körbe tartozó ügyeket illetően a kiterjesztést lépcsőzetesen javasolta megállapítani azzal, hogy az általános meghatározás módszerét mellőzni szükséges.⁷⁶

A bírósági felülvizsgálati eljárás processzuális szabályainak ebben a művében is kiemelkedő jelentőséget tulajdonított, arra a kérdésre keresve a választ, hogy a polgári, illetőleg a büntetőbírói eljárásnak a szabályai alkalmazhatóak-e abban az esetben, ha a bíróság államigazgatási aktus hibájával kapcsolatban hoz döntést. A bíróságok a polgári peres eljárás szabályai szerint készíthetik elő a döntést, de az, hogy az eljárásba vont másik fél államigazgatási szerv, eltéréseket kellett, hogy eredményezzen az eljárás menetében.⁷⁷ Az eljárási kérdések vizsgálata is magában foglalta a közigazgatási bíraskodás modell-államainak rendszereit, továbbá az ún. szocialista országok és hazánk eljárási szabályrendszerét is. Részletes elemzésében – összehasonlító módszert alkalmazva – kitért a keresetindítással összefüggő kérdésekre, a tárgyalás szabályaira, az ítélet tartalmi kellékeire, alakosságaira és hatályára, valamint a jogerővel, a jogorvoslatokkal, a végrehajtással kapcsolatos kérdésekre és a költségviselésre.⁷⁸

Összegzés

A magyar közigazgatási jogtudományban – egyebek mellett – *Martonyi* János foglalkozott kimerítő mélységben a jogállamiság egyik kulcsfontosságú intézményével, a közigazgatási bíraskodással. *Szűcs* István megállapítása szerint munkássága csaknem ötven évet fogott át, publikációiban pedig csak magyar nyelven ezer oldalt produkált erről a témáról.⁷⁹ A közigazgatási bíraskodással kapcsolatos írásai eltérő politikai–ideológiai–társadalmi rendszerek produktumai, amelyek szükségszerűen tükrözik az egyes korszakok jogpolitikai felfogását. A liberális jogállam alapértékeinek elfogadása jelentette a kiindulópontot a közigazgatási bíraskodás intézményének fejlesztéséhez, amely az 1930-as évek elejének reformfolyamatában meghatározónak bizonyult, majd a nemzeti-szocialista hatás bizonyult erőteljesnek az 1930-as évek végén publikált, a 3.2. pontban részletesen ismertetett művében. A Magyar Királyi Közigazgatási Bíróság felállításának ötvenéves évfordulójára írt tanulmányában⁸⁰ amellet foglalt állást, hogy az alsóbb fokú közigazgatási bíróságokkal kiegészítendő közigazgatási bíraskodás hatásköre kerüljön

⁷⁵ Uo. 163–168. pp.

⁷⁶ Uo. 187–189. pp.

⁷⁷ Uo. 199–201. pp.

⁷⁸ Uo. 202–273. pp.

⁷⁹ SZÜCS 1981, 373. p.

⁸⁰ MARTONYI 1947.

kiterjesztésre és működését minél inkább hatékonyabbá kell tenni. Nézetrendszerére a későbbiekben a szocialista ideológia nyomta rá bélyegét, amelynek eredményeképpen mind a szervezet, mind pedig a hatáskör kérdéseivel kapcsolatos álláspontját felülbírálta, átértékelte. Mindennek ellenére is elmondható azonban, hogy a közigazgatási bíráskodással kapcsolatos írásai igen komoly hatást gyakoroltak a hazai közigazgatási jogtudományra. A témával foglalkozó egyes szerzők⁸¹ későbbi munkáikban is alapként tekintettek téziseire.

A közigazgatási bíráskodás szervezeti és hatásköri rendszere napjainkban ismét viták kereszttüzeiben áll, a nézőpontok alakításához elengedhetetlen a közigazgatási jogtudomány eredményeinek ismerete, azoknak a jogalkotás javára fordítása.

III. Fontosabb művei

A csehszlovák közigazgatási bíróság reformjának tervezete. Közigazgatástudomány 1938/1. 48–56. pp.

A közigazgatás jogszerűsége a mai államban. Budapest, 1939.

A közigazgatási bíráskodás és legújabbkori fejlődése. Budapest, 1932.

A közigazgatás bíráskodás mai rendszere Franciaországban. Budapest, 1934.

A magyar jogélet és Franciaország. Debreceni Szemle 1933/5. 215–218. pp.

A német birodalmi közigazgatási bíróság megteremtése. Közigazgatástudomány. 1941/8. 304–308. pp.

Az ötvenéves Közigazgatási Bíróság. Városi Szemle 1947. 187–201. pp.

Államigazgatási határozatok bírói felülvizsgálata. Budapest. 1960.

Közigazgatásunk reformja. Hitel. 1942/2. 100–115. pp.

Új magyar közigazgatás felé. Hitel 1943/6. 325–335. pp.

IV. Irodalomjegyzék

ÁDÁM ANTAL: *Emlékkönyv Martonyi János egyetemi tanár oktatói működésének 40. és születésének 70. évfordulójára.* Jogtudományi Közlöny 1981/6. 536–542. pp.

BERÉNYI SÁNDOR: *Martonyi János 1910–1981.* Állam és Igazgatás 1981/9. 821–822. pp.

CSIZMADIA ANDOR: *A magyar közigazgatás fejlődése a XVIII. századtól a tanácsrendszer létrejöttéig.* Budapest, 1976.

JAKAB ANDRÁS: *A közigazgatási jog tudománya és oktatása Magyarországon.* In: JAKAB ANDRÁS – MENYHÁRD ATTILA (szerk.): *A jog tudománya.* Budapest, 2015. 193–217. pp.

LŐRINCZ LAJOS: *Magyary Zoltán helye a magyar közigazgatás-tudományban.* In: GELLÉN MÁRTON – HOSSZÚ HORTENZIA (szerk.): *Államszerep válság idején. Magyary Zoltán emlékkötet.* Budapest, 2010.

MAGYARY ZOLTÁN: *A magyar közigazgatás racionalizálása.* Budapest, 1930.

Magyar Életrajzi Lexikon 1000–1990: Martonyi János

<https://mek.oszk.hu/00300/00355/html/index.html> (Letöltés ideje: 2019. augusztus 31.)

⁸¹ PL. TRÓCSÁNYI 1990, PATYI 2002.

- Magyary Zoltán előterjesztése Martonyi János magántanári habilitációjával kapcsolatban. <https://tudasportal.uni-nke.hu/tudastar-reszletek?id=123456789/5080> (Letöltés ideje: 2019. december 8.)
- MÁTHÉ GÁBOR: *Magyary Zoltán tudománytörténeti jelentősége*. Polgári Szemle. 2013/3-6. szám. <https://polgariszemle.hu/archivum/81-2013-oktober-9-efolyam-3-6-szam/tudomany-felfokon/552-magyary-zoltan-tudomanytoerteneti-jelentosege> (Letöltés ideje: 2019. december 7.)
- PATYI ANDRÁS: *Közigazgatási bíráskodásunk modelljei: Tanulmány a magyar közigazgatási bíráskodásról*. Budapest, 2002.
- PÁLNÉ KOVÁCS ILONA: *Magyary Zoltán és a magyar közigazgatás*. Tér és Társadalom 2011/3. 173–179. pp.
- SZAMEL LAJOS: *A magyar államigazgatási jogtudomány útjai és távlatai*. Jogtudományi Közlöny. 1975/3–4. 145–153. pp.
- SZAMEL LAJOS: *A magyar közigazgatás-tudomány*. Budapest, 1977.
- SZAMEL LAJOS: *A magyar közigazgatástudomány*. In: LŐRINC LAJOS ET AL. (szerk.): *A közigazgatás kutatásának tudományos irányzatai*. Budapest, 1976. 379–434. pp.
- SZAMEL LAJOS: *Magyary Zoltán és a közigazgatástudományi iskola*. Állam és Igazgatás 1974/4-5. 296–309. pp. 394–408. pp.
- SZENTPÉTERI ISTVÁN: *Az igazgatástudomány szervezésméleti alapjai*. Budapest, 1974.
- SZENTPÉTERI ISTVÁN: *Az irányítás és a felügyelet elhatárolásának problémái, különös tekintettel az oktatásügyi igazgatásra*. In: ANTALFFY GYÖRGY ET AL. (szerk.): *Emlékkönyv Martonyi János egyetemi tanár oktatói működésének 40. és születésének 70. évfordulójára*. Acta Juridica et politica Tomus XXVII. Fasciculus. Szeged, 1980. 1–20. pp.
- SZÜCS ISTVÁN: *A közigazgatási bíráskodás témájának magyar kutatója*. In: ANTALFFY GYÖRGY ET AL. (szerk.): *Emlékkönyv Martonyi János egyetemi tanár oktatói működésének 40. és születésének 70. évfordulójára*. Acta Juridica et politica Tomus XXVII. Fasciculus. Szeged, 1980. 373–385. pp.
- SZÜCS ISTVÁN: *Martonyi János* (Nekrológ). Jogtudományi Közlöny. 1981/8. 706–707. pp.
- TRÓCSÁNYI LÁSZLÓ: *A közigazgatási bíráskodás egyes elméleti és gyakorlati kérdései*. Budapest, 1990.
- VEREBÉLYI IMRE: *Magyary Zoltán gyakorlati közigazgatást korszerűsítő törekvései*. Magyar Közigazgatás. 1995/4. 245–248. pp.
- VERES JÓZSEF: *Előszó*. In: ANTALFFY GYÖRGY ET AL. (szerk.): *Emlékkönyv Martonyi János egyetemi tanár oktatói működésének 40. és születésének 70. évfordulójára*. Acta Juridica et politica Tomus XXVII. Fasciculus 1–20. Szeged, 1980. 5–6. pp.

Martonyi János professzor úr tudományos munkáinak jegyzékét tartalmazza az ANTALFFY GYÖRGY ET AL. (szerk.): *Emlékkönyv Martonyi János egyetemi tanár oktatói működésének 40. és születésének 70. évfordulójára*. Acta Juridica et politica Tomus XXVII. Fasciculus 1–20. Szeged, 1980. 405–412 pp.